

Arbejdsherrernes Erstatningspligt.

Af Aleksis Petersen.

II.

Tyskland.

Den tyske Lov af 7. Juni 1871 «vedrørende Forpligtelsen til Skadeserstatning for de ved Driften af Jernbaner, Bjergværker, Fabriker etc. hidførte Drab og Lemlæstelser», i daglig Tale kaldet «das Haftpflichtgesetz», har følgende Indhold:

§ 1: Naar ved Driften af en Jernbane et Menneske dræbes eller kommer til Skade, saa hæfter Driftsherren for den derved opstaaede Skade, medmindre han beviser, at Ulykkestilfældet foraarsagedes ved højere Magt eller ved den Dræbtes eller Tilskadekomnes egen Skyld.

§ 2: Den, der driver et Bjergværk, et Stenbrud, en Grube eller en Fabrik, hæfter, naar en Befuld­mægtiget eller en Repræsentant eller en Tilsynhavende ved en Forsømmelse i Udførelsen af Tjenesten har hid­ført et Menneskes Død eller Tilskadekomnen, for den derved opstaaede Skade.

§ 3: 1) I Tilfælde af Død skal Skadeserstatningen omfatte: Begravelsesomkostninger, Udgifter i Anledning

af forsøgt Helbredelse, saavel som de Formuetab, den Dræbte under sin Sygdom har lidt paa Grund af Erhvervsudygtighed eller formindsket Erhvervsevne. Var den Dræbte, dengang da han døde, forpligtet ved Lov til at yde en anden Underhold, saa kan denne fordre Erstatning, forsaavidt han som Følge af Dødsfaldet mister Underholdet. — 2) I Tilfælde af Kvæstelse skal Erstatningen omfatte Helbredelsesudgifter og det Formuetab, som den Tilskadekomne lider paa Grund af en foreløbig eller varig Erhvervsudygtighed eller formindsket Erhvervsevne, der er en Følge af Ulykkestilfældet.

§ 4: Var den Dræbte eller Tilskadekomne forsikret mod Ulykkestilfældet i en Forsikringsanstalt eller Understøttelseskasse, til hvilken Driftsherren bidrog i det mindste en Tredjedel af den samlede Præmie, saa skal det, som hin Anstalt eller Kasse udbetaler til den Erstatningsberettigede, fradrages den Erstatning, som Driftsherren skal betale.

§ 5: De i §§ 1 og 2 omhandlede Driftsherrer ere ikke beføjede til til deres Fordel ved Kontrakt (ved Reglements eller ved særlig Overenskomst) at udelukke eller begrænse Anvendelsen af de i §§ 1—3 indeholdte Bestemmelser. Kontraktsbestemmelser, der staa imod denne Forskrift, have ingen retlig Virkning.

§ 6 bestemmer: at «Domstolen efter fri Overbevisning under Hensyntagen til Forhandlingernes samlede Indhold har at afgjøre Sandheden af de faktiske Paastande» (d. v. s. Dommeren afgjør under Hensyntagen til det foreliggende Tilfældes Omstændigheder, hvem der efter hans Overbevisning har forskyldt Ulykken, hvori Skaden bestaar, hvilket Omfang den har, hvorledes den skal erstattes).

§ 7: Domstolen har, efter at have vurderet alle

Omstændigheder, at bestemme Skadens Højde saavel som, om, og da paa hvilken Maade og i hvilken Størrelse der skal stilles Sikkerhed. Som Erstatning for det fremtidige Underhold eller Erhverv vil — naar ikke begge Parter ere enige om en Kapitalaffindelse — en Rente i Reglen være at fastsætte. Den Forpligtede kan til enhver Tid forlange Rentens Ophævelse eller Formindskelse, naar de Forhold, der betingede Rentens Fastsættelse eller Højde, i Mellemtiden væsenligt have forandret sig. Ligeledes kan den Tilskadekomne, saafremt han har gjort Krav paa Skadeserstatning gjældende inden Præskriptionsfristen (§ 8), til enhver Tid forlange Rentens Forhøjelse eller dens fornyede Ydelse, naar de Forhold, der vare afgjørende for Fastsættelsen, Formindskelsen eller Ophævelsen af Renten, ere væsenligt forandrede. Den Tilskadekomne kan ogsaa senere fordre, at der stilles Sikkerhed, eller at den stillede Sikkerhed forøges, naar den Forpligtedes Formuesforhold i Mellemtiden have forværret sig.

§ 8: Krav paa Skadeserstatning (§§ 1—3) præskriberes i to Aar fra den Dag, da Ulykkestilfældet fandt Sted. Imod den, hvem den Dræbte havde at yde Underhold (§ 3, Nr. 1), begynder Præskriptionen med Dødsdagen. Præskriptionen regnes ogsaa ligeoverfor Mindreaarige og Personer, der staa ens med dem, fra samme Tidspunkter.

§ 9 siger, at saadanne Bestemmelser i de særlige Landslove, der maatte gaa videre end Rigslovens Bestemmelser, skulle forblive uberørte, og § 10 — Lovens sidste Paragraf — bestemmer, at Rigets Overhandelsret skal være sidste Instans i Processer om Krav, der støttes paa «das Haftpflichtgesetz».

Det, der nærmest gav Stødet til denne Lovs Fremkomst, var nogle store Bjergværkskatastrofer i Tyskland. Den offentlige Mening blev sat i Bevægelse, Petitioner indsendtes til Rigsdagen, Juristerne diskuterede Sagen med Iver, — og saa erkjendte Regeringen, at der maatte gjøres noget, og indbragte sit Lovforslag. I de dette ledsagende Motiver udtaltes det, at den bestaaende Lovgivning vedrørende Arbejdsherrernes Erstatningsansvar led af forskellige Mangler: i processuel Henseende var Bevisførelsen for besværlig; hvad den materielle Ret angik, var der den uheldige Omstændighed, at Erstatningskravet maatte gjøres gjældende imod den umiddelbare — men i Reglen formueløse! — Ophavsmand til Ulykken; fremdeles den Fejl, at Erstatningen i Almindelighed sattes altfor lavt; endvidere den, at Erstatningskravet ikke kunde rejses af alle de Personer, der i Virkeligheden burde være berettigede til at stille det. Det blev erkjendt af Regeringen, at Industrien havde taget en saadan Udvikling, at det ikke gik an at blive staaende ved den almindelige Civilrets Bestemmelser om Skadeserstatning, men at der «ved en Speciallov maatte træffes Bestemmelser for at sikre dem, der komme til Skade ved industrielle Forretninger, som ere forbundne med usædvanlig Fare, Erstatning for den lidte Skade, samt ogsaa at sikre deres Efterladte, hvis de sætte Livet til, Skadeserstatning.» Det Lovforslag, Regeringen altsaa indbragte, var kun i mere underordnede Punkter afvigende fra, hvad der endelig blev Lov (o: fra de ovenfor meddelte Bestemmelser); — men naar Rigsdagen gik ind paa Forslaget, saa skete det dog ikke uden Modstand. Baade i Rigsdagen og i Pressen blev der gjort adskillige Indvendinger imod det. Fra den ene Side — Arbejdsherrernes — paastodes der, at

det gik for vidt, at det var uretfærdigt mod Arbejdsher-
 rerne, at det muligvis kunde paaføre dem Byrder, de
 umuligt kunde overkomme, og at det, til hele Landets
 Skade, vilde skræmme Foretagelsesaanden; men disse
 Indvendinger have vist sig at være grundløse, og de blev
 i Hovedsagen ogsaa snart tagne tilbage eller modificerede.
 Fra den anden Side blev der langt stærkere og med langt
 mere Ret gjort gjældende, at naar Loven led af nogen
 Fejl, var det den, at den ikke gik vidt nok, at den ikke
 var konsekvent, at den var altfor fragmentarisk. Imod
 § 2 indvendte man, at den paalagde den Tilskadekomne
 Bevisbyrden, hvorved Erstatningskravet i mange Tilfælde
 maatte blive illusorisk. Man ankede over, at Grænsen
 mellem «Fabrik» og «Haandværk» var ubestemt, og hæv-
 dede, at der forøvrigt slet ingen Grund var til at fritage
 Haandværksmestre for Ansvar. Man gjorde gjældende,
 at Haandværksmestre ligesaa vel som «Fabrikanter», ja
 at ogsaa Forpagtere og Landmænd kort sagt alle Arbejds-
 givere burde bære Ansvar. Det var meningsløst, sagde
 man, at en Landmand, der ved Siden af sit Landbrug
 har et Brænderi, skal være ansvarlig for de Ulykker, der
 ske i Brænderiet, men ikke for dem, der foraarsages af
 Tærse- og Hakkelsemaskinerne, hvilke dog kræve det
 største Antal Ofre. De tyske Privatbaner spurgte i en
 Memoire, der tilstilledes Rigsdagen: «Hvori ligger det, at
 en Jernbane er ansvarlig, naar en Dampkjedel springer
 i et Lokomotiv, uden at det lader sig bevise, at nogen-
 somhelst Person har forset sig paa nogensomhelst Maade,
 medens en Fabrik ikke er ansvarlig, hvis dens Damp-
 kjedel (selv ved Fyrbøderens aabenbare Forseelse) springer,
 naar det blot ikke er muligt at tillægge nogen Befuld-
 mægtiget, Repræsentant eller Tilsynhavende nogen Skyld?

Eller hvorfor hæfter en Jernbane, naar en Banevogter forsømmer sin Pligt og ikke giver et Tog det rigtige Signal, — medens en Stenbrud-Arbejder, der tænder Minen for tidligt, ikke forpligter sin Herre?» Hvorfor, spurgte man, er Ansvar et saa forskjelligt, naar Dampkjedlen springer «ved Jernbanens Drift» (§ 1) eller i Maskinværkstedet (§ 2)? Og hvorfor er der slet intet Ansvar i Bygningsindustrien eller i Landbruget? Og der strømmede Ændringsforslag ind for at faa Bevisbyrden lagt over paa Arbejdsherren, for at udvide Ansvar et til et større Antal Arbejdsherrer, og for at faa Ansvar et gjort mere eftertrykkeligt. Men Loven blev alligevel i Hovedsagen vedtaget saaledes, som Regeringen havde forelagt den, idet man navnlig fremhævede, at den kun var en Lejlighedslov og en «Nothstands-Gesetz», et foreløbigt Arbejde der kunde blive videre udført og udvidet, naar man først havde haft Tid til at indsamle statistiske Oplysninger og til nøjere at gjenomtænke Sagen*).

Næsten ti Aar ere nu forløbne, siden Loven udkom, og i disse ti Aar har man virkelig baade gjenomtænkt og gjenomdiskuteret Sagen, og har indhøstet adskillige Erfaringer. Og Resultatet er blevet, at saa godt som alle i Tyskland ere komne paa det rene med, at den Sikkerhed, som Loven om Erstatningevæsenet mentes at ville give Arbejderne, bør udvides. Men ganske vist er man ikke enig om, paa hvilken Maade Erstatningsloven bør udvides og omordnes.

Man er saa temmelig enig om, at Arbejderen under en eller anden Form har Krav paa Erstatning for den

*) Die Verbindlichkeit zum Schadenersatze ... Gesetz vom 7. Juni 1871. Mit Erläuterungen von L. Jacobi. Berlin, 1874, Fr. Kortkampf.

Skade, der paaføres ham ved de Ulykkestilfælde, som den industrielle Bedrift fører med sig, — men man indvender fra den anden Side, at det Krav paa Skadeserstatning, som den tyske Lov giver, maa gjøres gjældende gennem en Proces, og derfor bliver en Kilde til Fjendskab og Forbitrelse, der forgifter Forholdet mellem Kapital og Arbejde.

Fra den ene Side fremhæver man altsaa de Ulykker, Industrien fører med sig. Selv om man ser helt bort fra de langsomt virkende Indflydelser, der undergrave Arbejdernes Sundhed (Støv og Gift!), bliver der mer end nok af Lemlæstelser og Drab, akute Beskadigelser, at tage fat paa. Arbejdet i Bjergværker er næsten ligesaa farligt som Krigstjeneste. Og hvor der ikke findes Bjergværker, findes der Fabriker med Dampmaskiner, farlige Bygningsforetagender, Landbrug med Tærskes-, Hakkelses- og flere Maskiner, Søfart og flere økonomiske Virksomheder, der uundgaaeligt kræve talrige Ofre blandt de paagjældende Arbejdere. Statistiken viser, at Tallet paa Ulykkestilfælde tager til. Hvad er Grunden? Er man i Nutiden mindre forsigtig end i Fortiden! Neppe! Men Produktionen drives i Nutiden langt mere intensivt end tidligere; mange Mennesker trænges sammen paa et lille Rum, og i et Minimum af Tid forlanger man et Maximum af Arbejde. Heri ligger utvivlsomt en Kilde til ulykkelige Hændelser; men paa samme Tid maa det ganske vist indrømmes, at Optegnelsen af Ulykkestilfælde nu er mere fuldstændig end tidligere, med andre Ord: at Statistikens stigende Tal ikke ubetinget godtgjøre nogen virkelig Stigning. Saa meget staar dog fast: Tallet paa Arbejdere, der lemlæstes eller dræbes ved deres Arbejde, er særdeles stort; — det store Flertal af dem faar ingen eller aldeles

utilstrækkelig Skadeserstatning, — og kun i de allerfærreste Tilfælde kan man med Rette svare dem, at de selv have forskyldt Ulykken. «I disse Tilfælde forlanger vor moralske Følelse, at Industrien, hvis Indretning i det hele eller enkelte er Skyld i Ulykken, maa bære Ansvar. Denne moralske Følelse staar ingeniunde i fjendlig Modsætning til Fabrikanternes Stand. Vi lægge kun Erstatningspligten over paa dem, fordi de have Hovedfordelen af den hele Industri, fordi de som Industriens Herrer naturmæssigt maa bære et større Ansvar end den tjenende Arbejder, og fordi det er deres Sag at faa saadanne Priser for Produkterne, at de kunne faa Industriens samtlige Omkostninger, inklusive disse Erstatninger, dækkede. I andet Fald maatte man forlange Lønninger af en saadan Højde, at Arbejderne kunde forsikre sig imod alle Ulykkestilfælde, — hvilket for Fabrikanterne ville komme ud paa det samme. Udbyttet af Industrien maa altid gjennem Fabrikanternes Kapital præstere Erstatningen, da dette aabenbart er retfærdigere, end om vi lod de forulykkede Arbejdere eller deres Efterladte hjælpeløst omkomme, eller vilde overlade dem til Fattigvæsenet, d. v. s. vilde vælte Byrden over paa Samfundet uden Hensyn til, hvem der som Producent resp. Konsument har Fordelen af den farlige Industri».

Fra den anden Side gjør man gjældende, at de uundgaaelige Skadeserstatningsprocesser have meget skadelige moralske Følger, og man tilføjer, at Retten til at anlægge saadanne Processer heller ikke nytter men ofte blot skader Arbejderen, naar han skal føre Beviset.

Problemet bliver da dette: Industrien skal bære Ansvar og være erstatningspligtig, naar dens Arbejdere mister Livet eller komme til Skade ved Arbejdet; men

denne Erstatningspligt skal ordnes saaledes, at der ikke i hvert enkelt Tilfælde rejses en Proces, og saaledes at Letheden ved at opnaa Erstatning ikke forleder Arbejderen til Letsindighed. Hvorledes kunne disse forskjellige Formaal samtidigt opnaas?

En Løsning af dette Problem har man allerede praktisk forsøgt, nemlig den at forsikre Arbejderne mod alle Ulykkestilfælde ved de Forsikringsanstalter, der særligt arbejde i denne Branche. Det er egentlig kun en Udvidelse af dette System, en Omdannelse af det til en Tvangs-Forsikring, naar Socialdemokraten Bebel i den tyske Rigsdag i 1879 foreslog, at alle Driftsherrer skulde hæfte for alle de i deres Forretninger forekommende Ulykkestilfælde og skulde lade deres Arbejdere forsikre i en centraliseret Stats-Forsikringsanstalt. Og nu er Bismarck for nylig fremkommet med sit Forslag, — det Forslag, nemlig, at § 2 i Erstatningsloven af 1871 tildels ophæves og at der indrettes en Rigs-Forsikringsanstalt, ved hvilken Industri-Arbejderne skulle forsikres, saaledes at Assurancen omfatter alle i Industrien forekommende Ulykkestilfælde, uden Forskjel om de skyldes Driftsherrens eller hans Repræsentants Forseelse, eller om Arbejderen selv er den skyldige, eller om de hidrøre fra rent tilfældige Omstændigheder, der ikke kunne lægges nogen- somhelst til Last. «Kun naar der ganske ses bort fra, hvem der er den skyldige», siger Bismarck, «kan Arbejderen ved Assurancen faa fuld Sikkerhed for, at han, hvis et Ulykkestilfælde rammer ham, ikke samtidig med sin Erhvervsevne vil miste sit Underhold, og at hans Efterladte, hvis han dør, ikke vil staa hjælpeløse tilbage.» Men til dette Bismarcks Projekt skulle vi komme udføreligere tilbage.

Fra anden Side er der stillet Forslag om, i Stedet for at oprette en Stats-Forsikringsanstalt, at danne i Analogi med Hjælpekasserne Institutioner, Foreninger af Fabrikanter etc., der skulde garantere Udbetaling af Skadeserstatning til tilskadekomne Arbejdere i alle Tilfælde, hvor Fabrikanten ikke beviser, at Arbejderen ved Drukkenskab, Ulydighed eller grov Forseelse selv har voldet Ulykken, og saaledes at Spørgsmaalet, om der foreligger et Tilfælde, hvor Arbejdsherren er betalepligtig, saavel som Spørgsmaalet om Erstatningshøjden afgjøres af en af begge Parter ligelig sammensat Voldgiftsret. — De Indvendinger, der gjøres, at Industrien «ikke kan bære» de Udgifter, der herved paaføres den, ere betydningsløse Udflugter. Paa en eller anden Maade maa Byrderne bæres, naar man ikke ligefrem vil lade Arbejderen og hans Familie gaa til Grunde, og det kommer altsaa kun an paa at finde den retfærdigste og mest hensigtsmæssige Organisationsform*).

I den Regel, at man kun hæfter for egen, ikke for fremmed Skyld har Loven af 1871 skudt Bresche; men den har ingenlunde omstyrtet den. Reglen er ikke blot en Retsregel, men den bekræftes tillige af Ethiken, og gjør derfor ikke blot Indtryk paa Forstanden, men ogsaa paa den moralske Følelse. Reglen er imidlertid kun en Regel, d. v. s. den har Undtagelser, og disses Tal er efterhaanden blevet saa stort, at Retsvidenskaben, som Professor juris, Dr. Baron i Greifswalde udvikler**), er bleven nødt til at opstille et nyt Retsbegreb: Ansvar for

*) Prof. Helds Beretning om forskellige Anskuelser vedrørende «die Haftpflichtfrage», S. 139—154 i det i forrige Hefte anf. Skrift af «Vereln für Socialpolitik».

**) Prof. Dr. Baron om den videre Udvikling af Loven af 7. Juni 1871, l. c. S. 101 flg.

fremmed Skyld. Stemningen for at give Loven af 1871 en større Rækkevidde er efterhaanden bleven almindelig — ganske vist en Anbefaling for Loven; men Spørgsmaalet er, om den skal udvides til alle Arbejdere, eller kun til dem, der arbejde i særligt farlige Industrier.

For at udvide Loven til alle Arbejdere tale flere Grunde: Arbejdsherren vil blive saa meget mere omhyggelig i Valget af sine Repræsentanter og af dem, der føre Tilsynet med Arbejdet (den præventive Grund). Har Arbejdsherren gjort sig skyldig i en «culpa in eligendo» (hvilken culpa dog i Almindelighed vanskelig lader sig bevise), bør han ifalde Straf (den straffende Grund). Arbejderens Erstatningskrav vil næsten altid være illusorisk, naar han blot kan gjøre det gjældende mod de i Reglen formueløse Repræsentanter for Arbejdsherren, og ikke imod denne selv (den økonomiske Grund).

At begrænse Udvidelsen til de særligt farlige Industrier kan ikke anbefales. Naar der en Gang indtræffer et Ulykkestilfælde i en «ikke-farlig» Industri (det vil vel sige: en Industri, hvor der kun indtræffer «faa» Ulykkestilfælde), saa er der i og for sig ingen Grund til at behandle det juridisk anderledes, end om det indtraf i en «farlig» Industri (d. v. s. en Industri med «mange» Ulykkestilfælde). Dernæst: Det er umuligt at give en Fortegnelse over «farlige» eller «ikke-farlige» Industriegrene, der ikke indeholder enten formeget eller for lidt. Fremdeles: Der er overhovedet ingen Modsætning mellem «farlige» og «ikke-farlige» Industrier, thi der er, som den tyske Rigsdagsmand Hammacher udviklede, overhovedet ikke nogen «i og for sig farlig Industri»: Fiskeri er paa et Sted et yderst farligt, under andre Forhold et ganske farefrit Erhverv; Fabrikdrift og Bjergværk kunne være farefulde og næsten farefri Erhverv, alt efter Omstændighederne.

Mod den Indvending, at Byrden vilde blive for tung, naar Ansvarslovens § 2 udvidedes til alle Industrigrene, — en Indvending, der i økonomisk Henseende er ugrundet —, bemærker Juristen Baron: «Man maa dog ikke glemme, at det her drejer sig paa den ene Side om en culpa, som Lederen af Bedriften gjør sig skyldig i, paa den anden Side om Tilfælde, der ganske afhænge af Driftsherrens Forgodtbefindende. Driftsherren har det nemlig i sin Haand, om han selv vil lede Bedriften, eller om han vil overdrage den til en anden. Begaar han selv ved Ledelsen af Bedriften en culpa, saa hæfter han derfor allerede efter almindelige Retsforskrifter (altsaa ganske bortset fra «das Haftpflichtgesetz»); overgiver han Ledelsen til en anden, og begaar denne en culpa, saa hæfter Driftsherren ikke efter de regelmæssige Retsforskrifter men kun efter «das Haftpflichtgesetz». Og nu tror man at kunne paastaa, at Industrien, naar Driftsherren selv leder Forretningen, kan bære Erstatningsansvaret, derimod ikke naar en anden leder den? Dette er ligefrem ulogisk . . .» Dertil kommer, at Loven gjør en mærkelig Forskjel paa Stor- og Lilleindustrien: «den lille Driftsherre leder selv Bedriften, og hæfter altsaa for den (af ham selv) begaaede culpa. Ved Meddelelser, som jeg har faaet fra praktiske Dommere, véd jeg, hvor ulige stillede Arbejdere, der arbejde i samme Fag men i forskellige Etablissementer, ere; Retsfølelsen forvirres ved en saadan Retstilstand, og en Ansvarslov, der bringer alle i samme retlige Stilling er nødvendig.» Og særlig af Hensyn til Juristerne, godtgjør Professor B. ogsaa med Grunde hentede fra den juridiske Teknik Nødvendigheden af at udvide Loven til alle Arbejdere; han peger paa Fortolkningsvanskelighederne (hvad er «Fabrik»?!) og paa Lovens meningsløst forskellige Stilling ligeoverfor forskellige Arbejdere.

At faa Erstatningsansvaret udvidet fra nogle til alle Arbejdere, det er det ene. Det andet Spørgsmaal er Spørgsmaalet om Bevisbyrden.

Ifølge Lovens § 2 maa tilskadekomne Bjergværks-, Stenbrud- og Fabrikarbejdere, i Overensstemmelse med almindelige Regler, føre Beviset for, at Arbejdsgiverens Repræsentant bærer Skylden; — ifølge § 1 er Klagerne ligeoverfor Jernbanebestyrelserne fri for Bevisførelsen; det er den indstævnte Banebestyrelse, der maa bevise, at «højere Magt» eller den Tilskadekomnes egen Fejl har foraarsaget Ulykkestilfældet. Et stort Parti i Tyskland stemmer nu for, at Bevisreglerne i § 1 udvides til at gjælde ikke blot for Jernbanerne men for alle Forretninger: Bevisbyrden bør, hedder det, i alle Tilfælde hvile paa Arbejdsgiveren. Andre stemme vel herimod, men indrømme, at Bevisbyrden bør lettes for Arbejderne. Den tyske Næringslovs § 120 forpligter Arbejdsherren til at anskaffe og vedligeholde alle de Indretninger, der i den specielle Forretning ere nødvendige for saa vidt muligt at beskytte Arbejdernes Liv og Sundhed, — og, hævde M. Hirsch m. fl., sker der en Ulykke, skal Arbejdsherren føre Bevis for, at han fuldt ud har opfyldt § 120; fører han ikke dette Bevis, er han erstatningspligtig. Andre mene: nej, det er Arbejderen, der skal bevise at Forskrifterne i § 120 ikke vare fulgte; fører han Beviset, er Driftsherren erstatningspligtig. Videre gaar f. Ex. Lasker: selv om alle Indretninger ifølge § 120 ere tilstede, skal Arbejderen dog gaa af med Sejren, naar han beviser, at han, trods alle Beskyttelsesindretninger, uden egen Skyld kom til Skade. Men en anden tysk Rigsdagsmand, v. Gossler, gjorde gjældende: «Bevisspørgsmaalet kan ikke løses paa de industrielle Foretagenders Omraade, men maa løses

paa den almindelige Rets. Den preussiske Landret indeholder den almindelige Grundsætning, at, naar nogen overtræder en Politilov, der angaar Tilføjelse af Skade, saa er han ansvarlig for al den Skade, der vilde være bleven undgaaet, naar Loven var bleven overholdt. Næringslovens § 120 giver Avtoriteterne Bemyndigelse til at gjøre Beskyttelsesforholdsreglerne obligatoriske for hele Industriegrene, og at ordne Udførelsen af § 120 ved administrative Forordninger. Ad denne Vej vil man, uden at fravige den regelmæssige Ret, kunne regulere Bevisbyrden saaledes, at det bliver muligt for Arbejderen at føre sin Klage igjennem.* Dette er ogsaa Prof. Barons Opfattelse: Naar Arbejderen optræder med den Paastand, at han er kommen til Skade, fordi de ved § 120 foreskrevne Beskyttelsesindretninger manglede eller ikke vare i Orden, saa paahviler det Arbejdsherren at bevise, at disse Indretninger vare i Orden; han maa godtgjøre, at han har opfyldt de Forpligtelser, Loven paalægger ham*).

Naar der i Arbejderkommissionens Betænkning (se forrige Hefte S. 67) tales om, at der kunde være Grund til at indføre en videregaaende Erstatningspligt for Arbejdsgiverne «i visse særlig farefulde Bedrifter», — saa er det uholdbare i denne Distinktion paavist i det foregaaende. Naturligvis maa der være Forskjel mellem Forsigtigheds- og Beskyttelsesindretningerne i de forskellige industrielle Etablissements; men Erstatningspligten bør være der i den ene Art Forretninger saa godt som i den anden Art, og med Hensyn til den bør alle de produktive Virksomheder stilles ens. Der er en anden Unøjagtighed at notere i Arbejderkommissionens

*) l. c. p. 115.

Betænkning. Det hedder (forrige Hefte S. 66), at «det efter rigtige retslige Begreber vistnok stedse maa blive saa, at den rent hændelige Skade ikke kan give noget Krav paa Erstatning mod Arbejdsherren». Prof. Baron paa viser imidlertid^{*)}, at den bekjendte romerske Retsregel «casus a nullo præstantur» allerede i Romerretten har sine Afvigelser, og at der i den nyere Ret findes flere Undtagelser fra den. Han tror ogsaa at kunne angive den indre Grund til, at den nyere Retsanskuelse tør tillade sig Afvigelser fra den ældre Opfattelse, at Mennesket i Ydmyghed maa finde sig i, hvad «Tilfældet» sender, det være godt eller ondt: «Begribeligvis maa vi ogsaa nu-tildags anerkjende, at Mennesket ikke har nogen Magt over Naturlovene; — men vi besidde i Assuranceanstalterne en Romerne ubekjendt Institution, hvorved vi blive i Stand til mod Betaling af et lille Gebyr, at udjævne Følgerne af den Skade, Tilfældet fører med sig.» Prof. Baron hævder ogsaa, at det maa siges at stride mod vor Retsfølelse at lade Arbejderen alene bære Følgerne af et Ulykkestilfælde, som han ikke selv har forskyldt. Og han kommer til den Slutning: at medens Arbejdsgiveren i det fulde Omfang skal være erstatningspligtig, naar han enten selv eller en af hans Folk bærer Skylden for Ulykkestilfældet, — saa skal han, naar Ulykken er hændelig eller skyldes en ikke-paaviselig Grund, bære det halve Erstatningsansvar, fra hvilket Ansvar han imidlertid skal kunne fri sig, naar han assurerer sine Arbejdere ved en Anstalt, med Hensyn til hvis nærmere Karakter en Lov skal opstille Normativbestemmelser.

«Ved Gjennemførelsen af mit Forslag vilde», siger

^{*)} l. c. p. 122 ff.

Prof. B., «ikke alt, hvad man kunde ønske, blive opnaaet; men det vilde dog være et stort Skridt fremad. Det bedste er det godes Fjende, — intetsteds passer dette Ordsprog bedre end paa det sociale Omraade; her kan man kun reformere stykvis. Erstatningsloven af 1871 er kun en Dværg, — og dog har den virket mægtigt. En ny Lov, der gennemførte de ovenfor opstillede Sætninger, vilde ganske vist ikke opfylde Alderdommens og Sygdommens berettigede Krav; den vilde ikke engang ramme de ved selve Arbejdet paaførte Sygdomme (Blyforgiftning, Fosfornekrose etc.); alligevel vilde den være et Middel imod et stort Stykke økonomisk Elendighed paa et Omraade, hvor Ulykken aldeles pludselig bryder ind og derfor saa meget vanskeligere kan bæres.» —

Den bismarckske «Arbeiter-Unfall-Versicherung», der vil gjøre en Del af «das Haftpflichtgesetz» overflødig, er, hvad der end ellers maatte kunne siges for eller imod, et af de mest storartede Projekter, der nogensinde er fremkommet paa Arbejderlovgivningens Omraade. Men det er endnu kun et Projekt, hvis Skjæbne ikke lader sig beregne. Naar enten dets Skjæbne er afgjort, eller Forhandlingerne om det ere rykkede frem til nogen Klarhed, skulle vi nøjere omtale dette højst interessante social-reformatoriske Arbejde.

(Fortsættes.)
